

Làm thế nào để các ủy ban khoa học và kỹ thuật các tỉnh thành phố tự khẳng định được vị trí vai trò của mình?

Làm thế nào để các Ủy ban Khoa học và kỹ thuật các tỉnh, thành phố phát huy được vai trò của mình? đó là điều trăn trở của nhiều cán bộ đang hoạt động trong hệ thống này. Và trong giới quản lý khoa học và kỹ thuật nước ta nói chung hiện nay vẫn còn nhiều ý kiến quanh vấn đề trên.

Sự thăng trầm của nhiều Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương trong quá khứ và hiện tại là một minh chứng cho vấn đề cần đi đến lý giải nêu trên. Để có thể làm sáng tỏ điều này về vấn đề đặt ra, Tạp chí HDKH đã thực hiện cuộc phỏng vấn đồng chí Nguyễn Gia Thăng Trưởng ban Quản lý khoa học và kỹ thuật địa phương, Phó Văn phòng Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước về vấn đề này. Sau đây là nội dung cuộc phỏng vấn:

HỎI: Trong báo cáo của Ủy ban khoa học và kỹ thuật Nhà nước tại Hội nghị chủ nhiệm Ủy ban khoa học và kỹ thuật các địa phương 1989 có đoạn viết "một số Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương đã tự khẳng định mình..." điều đó có nghĩa gì? Đồng chí có thể cho biết khái quát về tình hình các Ủy ban khoa học và kỹ thuật các địa phương hiện nay?

ĐÁP: Như đồng chí đã biết, sau Nghị quyết 37 của Bộ Chính trị (1981) về chính sách khoa học kỹ thuật, chức danh Ủy ban khoa học và kỹ thuật của các địa phương đã chính thức được ghi trong danh mục các cơ quan chuyên môn của Ủy ban nhân dân các tỉnh thành phố và đặc khu trực thuộc Trung ương. Đến nay tất cả các tỉnh thành phố trong cả nước đã có tổ chức này. Để đánh giá cho đúng tác dụng và hiệu quả hoạt động quản lý khoa học và kỹ thuật ở các tỉnh đầu tiên phải thấy một thực tế là khi ra đời một chủ thể quản lý về khoa học và kỹ thuật trên một địa bàn lãnh thổ, khi mà sản xuất hàng hóa chưa phát triển, trình độ kỹ thuật đại bộ phận là thủ công, không có các cơ sở chuyên môn về khoa học và kỹ thuật, cũng có nghĩa là yêu cầu chủ thể quản lý chủ động tạo ra khách thể quản lý — một cách "tự giác", giảm bớt sự vòng vèo

của "tự phát". Đó là một việc không phải là dễ dàng, đơn giản. Chính vì vậy, hoạt động của các Ủy ban khoa học và kỹ thuật các địa phương gặp rất nhiều khó khăn cả khách quan lẫn chủ quan. Trong tình hình như vậy, hoạt động của các Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương đã có nhiều cố gắng. Song kết quả đó không đồng đều. Theo đánh giá của chúng tôi, hiện nay có khoảng 40% số Ủy ban khoa học và kỹ thuật tỉnh, thành phố tự khẳng định được mình, có nghĩa là, bằng thực chất hoạt động của mình, các tổ chức này đã tự chứng minh được vị trí không thể thiếu được của nó, được các cơ sở sản xuất hoan nghênh, được lãnh đạo tín nhiệm và sử dụng. Điều đáng mừng là các ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương đã tự khẳng định được mình cả ở các vùng của đất nước như miền núi (Hoàng Liên Sơn), đồng bằng (Thái Bình, Hà Nam Ninh, Hải Hưng), miền Trung (Thanh Hóa, Bình Trị Thiên, Đắc Lắc...). Các tỉnh phía Nam (Đồng Nai, Tiền Giang, Hậu Giang, Đồng Tháp...) và các thành phố như Hà Nội, Hải Phòng, Hồ Chí Minh v.v...

HỎI: Nguyên nhân nào đã làm cho các ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương chưa tự khẳng định được mình?

DÁP: Đây là vấn đề phức tạp, nó bị tác động bởi nhiều yếu tố. Chúng ta cần lưu ý một số hiện tượng sau:

— Ngay trong một địa phương đã có lúc tổ chức này hoạt động khá lên rồi lại sụt đi không giữ vững và phát triển được.

— Có địa phương kéo dài qua nhiều lần thay đổi lãnh đạo nhưng vẫn không « nhúc nhích » lên được.

— Có địa phương đã từng yếu kém, thậm chí bị giải tán nhưng rồi lại vươn lên tự khẳng định được mình.

Ở đây, có lẽ chúng ta nên tạm thời chưa tính đến các nguyên nhân khách quan, bởi vì nó là nguyên nhân chung của các địa phương. Chúng tôi cho rằng các nguyên nhân đã làm cho Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương chưa tự khẳng định được mình là:

Một là: không bám sát chức năng chủ yếu của cơ quan. Có thể lấy một số biểu hiện cụ thể để chứng minh. Không đủ trình độ hoặc không có điều kiện để tham gia xử lý những vấn đề liên ngành, một số ban khoa học và kỹ thuật địa phương đã tự coi mình như một ngành độc lập chứ không phải là cơ quan tập hợp về khoa học và kỹ thuật. Vấn đề này lại càng trở nên « hăng hái » hơn khi có « sự đổi mới ». Trong cơ chế mới ngân sách của địa phương gặp khó khăn, đời sống cán bộ khó khăn, có địa phương lấy hoạt động thu được tiền làm mục tiêu cho các hoạt động của mình.

Hai là: không xác định rõ đối tượng quản lý của mình, tác phong hoạt động theo hành chính thuần túy. Không sâu sát để giải quyết những vấn đề thực tế cuộc sống đặt ra cho khoa học và kỹ thuật. Kéo dài thời gian hoạt động không có hiệu quả.

Ba là: không hoặc ít có khả năng phối hợp với các ban ngành ở địa phương, tập hợp và khai thác cán bộ khoa học thực hiện các nhiệm vụ khoa học và kỹ thuật của địa phương.

Bốn là: Một số nội bộ thường mất đoàn kết, không nhất trí.

Trong thực tế chúng tôi thấy rằng không phải là tất cả 4 nguyên nhân cùng tác động, mà là chỉ do 1 nguyên nhân nào đó đã làm cho ban khoa học và kỹ thuật địa phương hoặc là kéo dài sự trì trệ, hoặc là vươn lên rồi lại tụt xuống.

HỎI: Theo đồng chí, những nơi này phải làm gì để vươn lên tự khẳng định mình?

DÁP: Thông thường khi đã mất hoặc ít sự tín nhiệm của lãnh đạo mà muốn đi lên là khó khăn. Đó là quy luật chung, nhưng điều đáng mừng là trên thực tế, đã có nhiều Ban khoa học và kỹ thuật đi lên như vậy như Hà Nội,

Hoàng Liên Sơn, Thanh Hóa, Cầu Long v.v... Kinh nghiệm đi lên của các địa phương này là:

— Trước tiên phải chấn chỉnh lại nội bộ với một tư duy mới của người lãnh đạo, biết cách tổ chức động viên cán bộ khắc phục khó khăn, làm tốt những việc thuộc chức năng của mình. Cơ sở để chấn chỉnh lại nội bộ chính là phải xác định về chức năng của cơ quan, kiên quyết cắt bỏ những công việc không thuộc chức năng của mình. Không coi những nhiệm vụ thứ yếu, những nhiệm vụ biện pháp trở thành nhiệm vụ chủ yếu, trở thành mục tiêu của cơ quan.

— Phải « tinh giảm » cán bộ của cơ quan, sắp xếp lại cán bộ đủ trình độ quản lý tổng hợp về khoa học và kỹ thuật. Đây có thể coi là điểm mấu chốt. Còn cán bộ lãnh đạo, phải trên cơ sở đề cao mục tiêu chung, vì sự nghiệp khoa học và kỹ thuật địa phương, nắm chắc chức năng của cơ quan, đề đoàn kết nhất trí trong công tác quản lý và uốn nắn hoạt động của cơ quan.

— Mặc dầu hàng năm, sau các hội nghị làm việc của ngành, Ủy ban khoa học và kỹ thuật Nhà nước đã có hướng dẫn về những công việc cần làm. Song vấn đề lựa chọn cụ thể của các Ban khoa học và kỹ thuật địa phương thuộc loại « yếu » này là quan trọng có lẽ theo tôi, trước tiên cần phải làm một số việc theo chức năng của mình để lấy lại « tín nhiệm ». Ở đây xin nhấn mạnh, từ « chức năng của mình » bởi vì chúng tôi đã thấy ở một số nơi đã làm việc theo hướng chọn lấy một hai vấn đề rồi tổ chức cán bộ trong cơ quan tự làm lấy — đó là cách làm lấy cái sai mới sửa cái sai cũ. Kinh nghiệm của các ban khoa học và kỹ thuật tiên tiến thường là phải bắt đầu từ việc nghiên cứu kỹ cơ sở, phân tích thế mạnh của địa phương để đề ra những vấn đề cần giải quyết nhằm thay đổi năng suất, chất lượng, hiệu quả và cả chủng loại sản phẩm của mình, đó là con đường đi nhanh và tốt để tiến tới « tự khẳng định mình ».

— Cần nắm và sử dụng tốt trung tâm ứng dụng và dịch vụ khoa học và kỹ thuật của mình. Theo chúng tôi cần coi đây là một tổ chức quan trọng để thể hiện ý đồ của công tác quản lý, nhất là quản lý liên ngành. Đây là một trong những cầu nối giữa khoa học với sản xuất. Tuy nhiên, thực tế ở một số địa phương cho thấy: do không nắm chắc « tồn chí » của mình, lãnh đạo đã bỏ qua hoặc không điều hành được nó — nó đã trở thành một tổ chức gần như riêng biệt — tự tìm việc, tự kiếm sống (thậm chí có nơi bằng nhiều cách), trong trường hợp này chẳng những mục tiêu chính không làm được mà còn gây nên những hậu quả không tốt.

Những công việc nêu trên đây, thực chất là rút ra từ kinh nghiệm thành công sau 2 năm đổi

mới của những ủy ban khoa học và kỹ thuật các tỉnh, thành phố đã tự khẳng định được mình. Các ủy ban khoa học và kỹ thuật đang lung túng trong phương hướng hành động có thể tham khảo, nhưng quan trọng hơn vẫn là sự suy nghĩ, tìm tòi tự phân tích hoàn cảnh cụ thể của mình.

HỎI: Theo ý đồng chí Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố nên làm gì để tạo điều kiện cho ủy ban khoa học và kỹ thuật của địa phương phát huy tác dụng tốt hơn?

ĐÁP: Chúng tôi cho rằng, Tỉnh ủy và Ủy ban nhân dân có tác dụng quyết định đối với sự trưởng thành và đóng góp của Ủy ban khoa học và kỹ thuật các tỉnh, thành phố. Chúng tôi xin đề xuất một số vấn đề đề các Tỉnh ủy và Ủy ban nhân dân tham khảo trong quá trình tạo điều kiện cho các tổ chức này có thể phát huy tác dụng tốt hơn.

Một là: nâng cao chất lượng và ổn định cán bộ lãnh đạo của cơ quan này. Tình hình hiện nay, đã bắt đầu hiện tượng dùng Ban khoa học và kỹ thuật là nơi chứa đựng những cán bộ « sắp về hưu » hoặc « có vấn đề », thừa ra ở các cơ quan khác — nhưng việc tuyển chọn những cán bộ có chất lượng cho cơ quan này thì chưa được coi trọng đúng mức. Mặt khác hoạt động quản lý khoa học và kỹ thuật vừa có tính chất pháp luật, vừa có tính chất vận động tập hợp. Vì thế không thể không ổn định đội ngũ này. Để làm tốt việc này, chúng tôi nghĩ sự trao đổi giữa Tỉnh ủy và Ủy ban nhân dân địa phương với Ủy ban khoa học và kỹ thuật Nhà nước, cần gia tăng và thường xuyên hơn.

Hai là: cần xây dựng một qui chế hoạt động hợp lý và khoa học ngay trong cách làm việc của UBND. Làm cho các Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương thường xuyên nhận được các nhiệm vụ từ phía kinh tế — xã hội, vừa được tham gia vào việc thảo luận các quyết định về kinh tế — xã hội của địa phương.

Ba là: đồng thời với việc đặt cao yêu cầu sử dụng hiệu quả kinh phí đầu tư cho khoa học và kỹ thuật, cần tiếp tục giành cho những khoản kinh phí cần thiết nhằm tạo điều kiện cho cán bộ khoa học và kỹ thuật có điều kiện tốt hơn để đi sâu vào khai thác tiềm năng và giải quyết những vấn đề do sản xuất đặt ra. Nhận thức

việc hạch toán trong khoa học và kỹ thuật là việc cắt đứt những khoản ngân sách đầu tư cho khoa học và kỹ thuật, thực chất là buộc cán bộ khoa học và kỹ thuật phải giảm bớt hoặc thủ tiêu mức độ sáng tạo của mình.

HỎI: Triển vọng bước đi lên của 60% số Ủy ban khoa học và kỹ thuật như thế nào và Ủy ban khoa học và kỹ thuật Nhà nước nên làm gì?

ĐÁP: — Thực tế ở nhiều địa phương như Hải Hưng, Bình Trị Thiên, Thanh Hóa, Cửu Long v.v cho thấy sự chuyển động đi lên chỉ trong vòng 1 — 2 năm có thể bắt đầu thể hiện được vị trí của mình. Mấu chốt của vấn đề là ở chỗ cán bộ công nhân viên mà trước tiên là lãnh đạo cơ quan có sự đổi mới trong phương pháp công tác, nhất là việc lựa chọn vấn đề của địa phương. Vấn đề đúng, cách làm đúng sẽ tập hợp được cơ sở, được cán bộ KHKH và được sự ủng hộ của lãnh đạo.

Về phần mình, với tư cách là cơ quan cấp trên của các Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương, tôi nghĩ rằng Ủy ban khoa học và kỹ thuật Nhà nước có tác dụng quan trọng trong hoạt động và trưởng thành của Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương. Có thể quy nạp lại dưới những công tác sau đây:

— Định hướng cho hoạt động khoa học và kỹ thuật ở các địa phương.

— Tạo điều kiện về các mặt (thông tin, hợp tác quốc tế, lực lượng cán bộ khoa học và kỹ thuật và một phần kinh phí) cho các đề án triển khai TBKT địa phương được triển khai có kết quả.

— Tạo những cơ sở pháp lý (nhất là các cơ sở pháp lý liên ngành) để các Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương có thể tham gia thực hiện các chức năng của mình.

— Đào tạo huấn luyện về các luật lệ, các tri thức, nghiệp vụ quản lý và các nghệ thuật quản lý khoa học và kỹ thuật cho cán bộ của các địa phương.

4 công tác này cần phải được làm đồng bộ, thường xuyên mới có thể tạo thế đứng cơ bản cho các Ủy ban khoa học và kỹ thuật địa phương nhanh chóng tự khẳng định mình.

